پێشه‌وا هه‌ورامانی: دوای پشووه‌کانی سه‌ری ساڵ مامه‌ڵه‌مان سه‌باره‌ت به‌ مووچه‌ له‌گه‌ڵ به‌غدا ده‌گۆڕین

ئه‌مڕۆ (چوارشه‌ممه‌ 13ـی کانوونی یه‌که‌می 2013) پێشه‌وا هه‌ورامانی، وته‌بێژی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان له‌ کۆنگره‌یه‌کی رۆژنامه‌وانیدا رایگه‌یاند، سه‌رۆکوه‌زیران مه‌سرور بارزانی له‌ سه‌ره‌تای کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌مڕۆی ئه‌نجوومه‌نی وه‌زیرانی هه‌رێمی کوردستان ئاماژه‌ی به‌ رووداوی ئاگرکه‌وتنه‌وه‌که‌ی سۆران کرد که‌ بووه‌ هۆی گیانله‌ده‌ستدانی 14 که‌س و برینداربوونی ژماره‌یه‌کی دیکه‌ و سه‌رۆکوه‌زیران وێڕای سه‌ره‌خۆشی، هاوکات هه‌ڵوه‌سته‌ی وردی له‌باره‌ی ئه‌و بابه‌ته‌وه‌ کرد و سه‌رجه‌م وه‌زاره‌ته‌ په‌یوه‌ندیداره‌کانی راسپارد بۆ ئه‌وه‌ی پێداچوونه‌وه‌یه‌کی ورد سه‌باره‌ت به‌ مۆڵه‌تی باڵه‌خانه‌کان بکه‌ن.

وته‌بێژی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان هه‌روه‌ها باسی له‌وه‌ کرد، یه‌کێك له‌ ته‌وه‌ره‌ سه‌ره‌کییه‌کانی دیکه‌ی کۆبوونه‌وه‌ی ئه‌مڕۆی ئه‌نجوومه‌نی وه‌زیران تایبه‌ت بووه‌ به‌ بابه‌تی کاره‌با، که‌ بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ش وه‌زیری کاره‌بای حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان راپۆرتێکی وردی له‌باره‌ی ئه‌و بابه‌ته‌وه‌ خسته‌ڕوو.

وتەبێژی حکومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە هەموارکردنەوەی بڕگە و ماددەکانی یاسای بودجەی فیدراڵی بەتایبەتی ئەوانەی پەیوەندیان بە بودجەی هەرێمی کوردستانەوە هەیە، رایگەیاند، ئەم بابەتە هێشتا نەچووەتە پەرلەمان تاوەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان قسەی لەسەر بکات، بەڵام بەگشتی حکومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە بودجە و بەشەبودجەی هەرێمی کوردستان و مووچەی مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان ڕەنگە چی دیکە بەو شێوەیە مامەڵە نەکات و لە شوێنێکدا رابوەستێت ئەگەر بزانێت نیازێکی رژد بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە نییە.

پێشەوا هەورامانی سەرنجی بۆ ئەوەش راکێشا، سەرۆکوەزیران مەسرور بارزانی لە کۆبوونەوەی ئەنجوومەنی وەزیراندا جەختی کردەوە نابێت هیچ سیستەمێکی کارەبا جێبەجێ بکرێت ئەگەر بارگرانی بۆ سەر هاووڵاتییان.

ئاماژەی بەوەشکرد، سەرۆکوەزیران جەختی کردووەتەوە کە نابێت هیچ سیستەمێك جێبەجێبکرێت فشار بۆسەر هاووڵاتیان زیادبکات.

پێشەوا هەورامانی باسی لەوەش کرد، بڕیار بوو شاندێکی هەرێمی کوردستان ئەمڕۆ چوارشەممە 13ـی کانوونی یەکەمی 2023 سەردانی بەغدا بکات، بەڵام سەردانەکە ئەنجام نەدرا. تیشکی خستە سەر ئەوەش دوای پشووەکانی سەری ساڵ شاندی هەرێمی کوردستان بە جۆرێکی دیکە سەردانی بەغدا دەکاتەوە بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیە بە شێوەیەکی بنەڕەتی. وتیشی، ئەم فشارەی لەسەر هاووڵاتییان و مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان لەلایەن بەغداوە دروست کراوە، بەم شێوەیە بەردەوام نابێت، بەو مانایەی "حکومەتی هەرێمی کوردستان و هاووڵاتییان بەرامبەر بەو مامەڵەیەی بەغدا ئارامیان نەماوە" و ئێستا کاتی هاتووە کە ئارامی هەرێمی کوردستان بەرامبەر بەو دۆخە بوەستێت.

پێشەوا هەورامانی لە بەشێکی دیکەی قسەکانیدا وتی، ئەو مامەڵەیەی ئێستا بەغدا لەگەڵ هەرێمی کوردستان دەیکات، تەوافوق و هاوبەشی و پابەندبوون بە دەستوور نییە و لەگەڵ هیچ ئایینێك و پرەنیسپێکی دیموکراسی و بنەمایەکی مرۆیی یەك ناگرێتەوە. دووپاتیشیکردەوە لە ئێستادا هیچ نیازێکی رژد لە حکومەتی فیدراڵ بەدیناکەن بۆ چارەسەرکردنی کێشەی مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان و ئەو مووچانەی کە ماوە حکومەتی فیدراڵ بۆ مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان بینێرێت.

وتەبێژی حکومەتی هەرێمی کوردستان روونیکردەوە ئاگری جەنگی غەززە کاریگەری لەسەر هەموو ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراست هەیە، بەڵام هێرشی درۆنی بۆ سەر فڕۆکەخانەی هەولێر لەلایەك پەیوەستە بەو شەڕەوە و بەشێکیشی پەیوەستە بە رق و کینەی پێشتری هەندێك لایەن بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان، بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا دامودەزگا پەیوەندیدارەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەوپەڕی تواناوە پارێزگاریان لە هەرێمی کوردستان کردووە.
گوتیشی، ئەو رق و کینەیەی بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان هەیە و ئەو عەقڵیەتەی بڕوای بە هێرشکردنە سەر هەرێمی کوردستان هەیە، هەمان عەقڵیەتە کە مووچەی خۆرانی هەرێمی کوردستان بڕیوە.

وتەبێژی حکومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە دەوامی قوتابخانەکان لە هەندێك ناوچەی هەرێمی کوردستان رایگەیاند، حکومەتی هەرێمی کوردستان هەوڵ دەدات پرۆسەی خوێندن بە هیچ شێوەیەك نەوەستێت و پەکینەکەوێت، بەڵکوو ئارامی حکومەت بەرامبەر بە ستەمی بەغدا بەرامبەر بە مووچەخۆرانی هەرێمی کوردستان سنووردارە، بەتایبەت کە بڕین و نەناردنی مووچە و شایستەکانی هەرێمی کوردستان لەلایەن بەغداوە بووەتە هۆکاری وەرنەگرتنی مووچە و شایستەکان لەلایەن مامۆستایان و فەرمانبەرانەوە و یارییەکی سیاسییە و بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان دەکرێت.

وتەبێژی حکومەتی هەرێمی کوردستان هێمای بۆ ئەوە کردەوە کە مامەڵەی حکومەتی فیدراڵ بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان و مووچەخۆران ستەمکارانەیە، لە کاتێکدا حکومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی هەموو داواکارییەکانی بەغدای داوەتەوە بەتایبەت ئەوەی پەیوەندی بە دۆسیەی نەوت و مەرزەکانەوە هەبووە، بەڵام روونە لایەنی عێراق رێککەوتنەکانی لەگەڵ هەرێمی کوردستان جێبەجێ نەکردووە. هەورامانی دووبارە سەرنجی بۆ ئەوە راکێشاوە ئارامگرتنی هەرێمی کوردستان بەرامبەر بە مامەڵەی بەغدا سنووردار دەبێت، بەتایبەت دوای ئەوەی سەرۆکوەزیران مەسرور بارزانی بە نووسراوی فەرمی داوای لە حکومەتی فیدراڵی کردووە سێ مووچەی دیکەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان بە قەرز بنێرێت، بەڵام ئەوان تا ئێستا وەڵامی فەرمی و جددیان نەبووە.

تایبەت بە هێرشەکانی بۆ سەر هێزەکانی هاوپەیمانی نێودەوڵەتی و ئەمەریکا بەتایبەتی پێشەوا هەورامانی وتی، مادام هێرشەکان رووە و ئەوانە، دەشبێت خۆیان چارەسەری ئەو بابەتە بکەن و خۆیان و خەڵکی هەرێمی کوردستانیش تێیدا زەرەرمەند نەبن.

پێشه‌وا هه‌ورامانی له‌باره‌ی داهاتی ناوخۆوه‌ روونیکرده‌وه‌، داهاتی مانگی یازده‌ی ئه‌م ساڵ 300 ملیار دینار بووه‌، به‌ڵام به‌و مانایه‌ی نا که‌ تێکڕای پاره‌که‌ به‌شێوه‌ی کاش له‌ ده‌ست حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان بووبێت، به‌ڵکوو هه‌ر له‌م بڕه□ پاره‌یه‌ حکومه‌ت به‌ڕیوه‌ده‌برێت، واته‌ ئه‌و پاره‌یه‌ تایبه‌ته‌ به‌ خزمه‌تگوزارییه‌ گشتییه‌کان که‌ پێشکه‌ش به‌ هاووڵاتییان ده‌کرێت به‌تایبه‌ت ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی به‌ ته‌ندروستی، کاره‌با، ئاو و شاره‌وانی و ده‌یان خزمه‌تگوزاری دیکه‌وه‌ هه‌یه‌. گوتیشی، به‌شێوه‌یه‌کی گشتی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان نزیکه‌ی 120 ملیار دیناری ده‌گاته‌ ده‌ست، چونکه‌ ئه‌و پاره‌یه‌ له‌ بانکه‌کانه‌. جه‌ختیشیکرده‌وه‌، حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان به‌ تێکڕا 320 ملیاری پێشکه‌ش به‌ حکومه‌تی فید□□ا□ کردووه□، به□□م ئه‌و 320 ملیارده‌ ده‌بیته‌ سێ به‌ش، به‌شێکی بۆ مووچه‌یه‌ و به‌شێکیشی بۆ ئیداره‌دانی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستانه‌ و به‌شێکیشی کاش نییه‌ و ته‌نیا ژماره‌یه‌.